

Много важна част от знанието за комунистическите режими са не само архивните документи от периода 1944-1989 г., но и преките свидетелства на жертвите. В България, с единични изключения, тези свидетелства започнаха да се появяват едва след краха на тоталитарната система в края на 1989 г., когато страхът от нови репресии върху самите жертви или техните близки започна постепенно да изчезва, а мисълта стана свободна.

Трябва да се има предвид и факта, че по тези причини не всички спомени на жертвите, издадени след 1989 г., са писани преди това, по време на тоталитарното управление на БКП. Мемоарите на Йордан Вълчев и Стефан Бочев са сред малкото, които въпреки риска от тежки последствия са писани по време на комунистическата диктатура.

Почти всички жертви на комунистическия режим, създали мемоарна литература, са определяни от същия този режим като негови идеологически и политически врагове и няма да е преувеличено да се каже, че те представляват цялата палитра от българското общество.

Написано от Христо Христов
Неделя, 24 Октомври 2021 16:20

На пръстите на едната ръка обаче се броят авторите на мемоари от периода на тоталитарния комунизъм в България, които преди да бъдат хвърлени в месомелачката на насилието на комунистическата партия са нейни верни кадри.

Подобни жертви са част от немалкия брой пострадали от репресиите на БКП при т. нар. чистка на „врага с партиен билет“, осъществявана в България в периода 1949-1953 г. по съветски образец.

По тази причина тези няколко комунисти, оставили спомени за това мрачно време, в което компартията е олицетворение на насилието, се превръщат в изключително неудобни свидетели на една от най-срамните страници от българската история, когато една партия, превърната от самото ѝ начало в секция на Коминтерна и тотално подвластна на господарите си в Кремъл, подлага на невиждан терор не само българските граждани, но и собствените си партийни членове.

Тези неудобни свидетели разказват за това тотално насилие от първа ръка и от кухнята на комунистическия терор като очевидци, а и в определени случаи като участници и изпълнители на антихуманни партийни решения.

И до днес наследницата на БКП – Българската социалистическа партия не само, че не почита собствените си жертви от тоталитарния период, но те са табу за нея и са напълно забравени от столетницата вероятно, за да не смущават гузната ѝ съвест и разчитайки, че по пътя на забравата времето все някога ще отмие безвъзвратно спомена за тези брутални издевателства над собствените ѝ партийни кадри.

Именно на историята на един от тях – Стефан Богданов – е посветена настоящата книга. Той е не само комунистически функционер отпреди 9 септември 1944 г., завършил Международната ленинска школа в Москва, но и единственият агент на съветското военно разузнаване в България, оставил спомени. Като първият началник на отделение „Б“ (контраразузнаването) в ДС след 9 септември 1944 г. Стефан Богданов е и единствената високопоставена фигура в Държавна сигурност, който създава писмени свидетелства за преживяното още преди да падне тоталитарния режим през 1989 г. Богданов е един от двамата членове на БКП, превърнали се в жертви на репресивната машина по време на чистката на „враговете с партиен билет“

Написано от Христо Христов
Неделя, 24 Октомври 2021 16:20

след ареста на Трайчо Костов, които пишат своите разтърсващи свидетелства по време на режима. По тези показатели мемоарите на Стефан Богданов са без аналог в България.

Те са особено значими за разбирането на същността на тоталитарния комунистически режим не само по изброените характеристики, но и по своето разтърсващо съдържание. В тях той разкрива:

- нелегалната дейност на съветското военно разузнаване в България преди 9 септември 1944 г. и целите, и задачите на агентурната мрежа, която Богданов по указания на руснаците;
- репресивния характер на диктатурата на БКП след Деветосептемврийския преврат;
- огромната зависимост на компартията от Кремъл при съветизацията на страната;
- пълната подчиненост на ръководството на МВР-ДС на Берия и съветските съветници от НКВД;
- поръчковите съдебни процеси, чрез които комунистическият режим се разправя с политическата опозиция и с различни противници в обществото като пасторите на евангелистката църква и др.;
- зловещите нечовешки и садистични методи за изтезания, използвани от Държавна сигурност за изтръгване на показания от „враговете“ на партията, включително и партийни членове, по време на водените срещу тях следствия, сравними със средновековната инквизиция.

Към тях трябва да прибавим и разказа за превръщането на партийните симпатизанти на комунистическата идея от най-малка възраст в истински фанатици, възпитани да приемат за истина само и единствено позицията на партията.

Спомените на Стефан Богданов дават допълнителна представа и подробности от първа ръка за обстановката в Международната ленинска школа в Москва и в Съветския съюз в началото на 30-те години на XX век, както и ролята на Георги Димитров и неговата подчиненост на Сталин.

Ценни са и свидетелствата му за лагерите преди и след 9 септември 1944 г., в които той е бил и като такъв е един от малцината партийни членове, които биха могли обективно да направят сравнение между двата типа места за принудителна изолация. Същото важи и за паралела, който той прави за обстановката и режимите в затворите, в които е

Написано от Христо Христов
Неделя, 24 Октомври 2021 16:20

бил преди и след Деветосептемврийския преврат.

Не на последно място мемоарите разкриват и високото ниво на корупция и некадърност на ръководители на различни нива в номенклатурата на БКП още по време на 50-те и 60-те години на миналия век.

Важни страници Стефан Богданов отделя и на полицейските агент-провокатори в компартията, не само проникнали в нея преди 1944 г., но и издигнали се във властта след Деветосептемврийския преврат.

Кулминацията в спомените му настъпва във финалната им част, когато вече изключения от БКП Богданов преосмисля своя житейски път и се отрича, както от партията, така и от нейното насилие и признава своята заблуда:

„Чувствувам, че целия си съзнателен живот – от детството до старостта си, съм жертвувал за една порочна идеология, която противоречи в практиката си на основните права на човека и на свободния дух в човешкото общество. Тя винаги е маскирана с демократични фрази, но по същество е едно брутално насилие върху човешката личност и световния прогрес. Или както заключава едно вицово определение на социализма – това е победа на „прогресивните сили“ над здравия разум...“

Изключително силно и безпрецедентно признание от комунист, който 53 години е посветил на партията и както сам пише за нея „минах през огън и меч“.

Стефан Богданов пише своите спомени в различни периоди след освобождението му от затвора през 1956 г., когато партийната линия от Априлския пленум на БКП, на който Тодор Живков оглавява партията, е насочена към смекчаване на репресиите към обществото и реабилитация на по-голямата част от партийните членове, пострадали в резултат на „извращенията“, „грешките“ и „деформациите“ в периода на „култа към личността“.

Написано от Христо Христов
Неделя, 24 Октомври 2021 16:20

В мемоарите си той еднозначно посочва главния мотив, който го е провокирал да започне да пише своите свидетелства:

„Исках да оцелея и разкажа на партията ужаса, който сега бледо описвам, който позори нашето дело и безцеремонно унищожава кадри, раснали и борили се честно в една напрегната и жестока класова борба.“

Трябва да се признае, че написаното от него далеч нахвърля този първоначален стремеж, който му дава сили да не рухне по време на мъченията, на които е подложен от следователите „алхимици“ от ДС по време на двугодишния престой в килията на следствения арест.

Колкото и странно да звучи разказът на Стефан Богданов за инквизициите на ДС и за тоталното вмешателство в работата на репресивния апарат на БКП от страна на съветските съветници става известен на хора извън партията още в края на 60-години, а в средата на 70-те години примерът с жестоките репресии, за които бившият началник на отделение „Б“ на ДС е важно свидетелство, което получава гласност не къде да е, а чрез „Задочни репортажи за България“ на писателя Георги Марков, излъчвани от радио „Свободна Европа“.

Случайност, ирония на съдбата или провидение може да се нарече начинът, по който Георги Марков попада на едно от изложенията на Стефан Богданов, писано в Бургаския затвор през 1951 г. и адресирано до тогавашния партийен ръководител Вълко Червенков и до съветския посланик в София.

Това става през 1968-1969 г., докато писателят проучва архивни документи за комунистическото нелегално движение в архива на МВР-ДС, за което е получил специален достъп след разрешение от ЦК на БКП като част от група писатели, работещи за написването на пиеса в чест на 25-годишнина от 9 септември 1944 г.

През 1975 г., когато вече е в политическа емиграция Георги Марков и „Свободна Европа“ започва да излъчва откъси от неговите „задочни репортажи за България“ писателят неколкократно се позовава на изложението на Стефан Богданов.

За първи път той го споменава в главата „Биография на властта“, посветена на пълната зависимост на живота на българите от комунистическия режим. Той посочва, че „властта у нас принадлежи на БКП, която управлява страна от името на СССР“. И в този ред на мисли описва съветското вмешателство след Деветосептемврийския преврат. Когато описва грубостта на съветските служители и липсата на възпитание Марков се позовава на Стефан Богданов:

„... в свое писмо до Сталин Стефан Богданов (бивш началник на следствения отдел на Държавна сигурност) характеризира работата на съветските разузнавачи в България по онова време като нечестна, заблуждаваща и предназначена единствено да им „заработи медали“.

В същата глава „Биография на властта“ Георги Марков споменава още веднъж Богданов в контекста на започналите вътрешнопартийни чистки през 1949 г. и недоумението на комунистите-идеалисти от случващото.

„От писмото на писмото на Стефан Богданов, писано в затвора, ми е останала в главата мисълта, че болките и мъките, прекарани в полицейските участъци, не са нищо пред болките и мъките в собствената комунистическа страна“, посочва Георги Марков.

В друга своя глава от „Задочни репортажи за България“ – „Априлски метаморфози“ Георги Марков разказва за обратът след Априлския пленум през 1956 г., когато изведнъж от затворите режимът започва тихомълком да пуска невинно осъдени без обаче да има никакви последствия за министрите на вътрешните работи Антон Югов и Руси Христовозов, отговорни за „престъпното унижение на толкова много хора“.

„Вместо сурово анкетиране на зверства и ужаси, на произволи и чисти престъпления Априлският пленум на БКП се зае с потушване на нещата“, пише Марков и посочва:

„Никога до ден днешен не бе позволено публикуването на каквото и да е описание, разказ или очерк на който и да е от пуснатите затворени комунисти, за изпитанията през които бе преминал. Апокрифно из София вървяха някои описания, от които най-силно

Написано от Христо Христов
Неделя, 24 Октомври 2021 16:20

впечатление ми направиха непубликуваните спомени на Стефан Богданов. От историческа гледна точка те имат голяма документална стойност, защото хвърлят светлина върху едно наистина мрачно, ужасяващо време. Стефан Богданов обвиняваше поименно много видни партийни дейци в поругаване на комунистическата идея, в узурпиране на власт и злоупотреба с нея. Неговите писания не бяха отпечатани. Но понеже той много говореше, изпратиха го търговско аташе в Берн, за да прекъсне въздействието му върху тия, които го слушаха.“

Историята не свършва дотук. Никак не е случаен фактът, че спомените на Стефан Богданов са първите разтърсващи свидетелства за комунистическия терор и репресии, които се появяват на страниците на вестника на Съюза на демократичните сили – политическата опозиция в България след краха на тоталитарния режим през 1989 г. Още в началото на своето появяване вестник „Демокрация“ прави спомените на Богданов широко достояние. В осем последователни броя хората попиват първото четиво с продължение, чието съдържание е шок и ужас на комунистическата партия и неопровержимо потвърждение от първа ръка за терора и насилието, чрез които БКП е управлявала.

През 1991 г. спомените на Стефан Богданов са отпечатани в пълен обем в книга в тираж 3000 броя. През следващите десетилетия те са многократно цитирани от обективни изследователи, но не и от такива, които са бивши членове на БКП и са останали зависими от тоталитарното минало.

Тридесет години след първото им появяване те отново се преиздават, за да покажат, че тази история изобщо не е забравена и не може да бъде забравена.

Новото издание обаче далеч надхвърля първото от 1991 г. Не само защото е придружено с необходимите вещи редакторски бележки за исторически фигури и събития без които младите поколения трудно биха ги разбрали в дълбочина „Спомените“ на Стефан Богданов.

А защото за първи път към спомените на една жертва са прибавени и свидетелствата за преживяното от член на неговото семейство. В настоящата книга читателите ще открият свидетелствата на Петър Богданов – средния син на Стефан Богданов, който през 1973 г. става политически емигрант, след като бяга от ГДР, където следва инженерство, в Западен Берлин, за да започне нов живот в свободния свят.

Написано от Христо Христов
Неделя, 24 Октомври 2021 16:20

Свидетелствата на Петър Богданов не само разкриват истинската драма в едно семейство с комунистически родители, но и до каква степен репресия, понесена от баща му, се отразява върху неговите най-близки хора и дълбочината, до която ги поразява. Обикновено се смята, че близките са т. нар. косвени жертви – жертви, които са страдали несравнимо по-малко от хората, понесли пряката репресия. Но дали това е така? Прочетете свидетелствата на Петър Богданов и си отговорете на този въпрос.

С този акт от негова страна той разчупва едно друго табу в комунистическата партия, а именно не само говоренето за случилото се в семейството на членове на БКП, а и публичното му споделяне.

По този начин Петър Богданов прави нова крачка – пример в процеса на преосмисляне на тоталитарното комунистическо минало, която ни дава нови измерения за времето и силата на комунистическата репресия, която е поразила сетивата на близките. Като лекар Петър Богданов знае най-добре как се лекуват раните от подобно тежко психологическо поражение. Чрез говорене и споделяне. Това е и причината той да разказва за баща си и своето семейство в документалната поредица на БНТ „Отворени досиета“ през 2019 г. Това е и причината той да напише и публикува своите свидетелства в настоящата книга.

Историята на Стефан Богданов – комунистът, поставил се в услуга на съветското военно разузнаване, началникът на контраразузнаването на Държавна сигурност след 9 септември 1944 г., жертвата на смразяващия терор на собствената му партия и дисидентът, изразил несъгласие със смачкването на Пражката пролет през 1968 г. и изгонването на писателя Александър Солженицин от СССР през 1974 г. – днес е още по-богата и продължава да изумява с нови подробности за онези мрачни времена на тоталитарния режим.

Към тези нови страници трябва да прибавим и уникалните записи, направени от Петър Богданов през 1984 г. в Швейцария, на един от разговорите, които той води с баща си Стефан Богданов заедно с по-малкия си брат Стефан Богданов-младши (кръстен на баща си). Разговор, който до голяма степен изиграва важна роля в окончателното отричане от комунистическия режим и осъждането му, което Стефан Богданов прави на финала на своите спомени. Записи, които Петър Богданов пази в продължение на 37 години, и чието също толкова важно съдържание се публикуват за първи път в настоящата книга.

Написано от Христо Христов
Неделя, 24 Октомври 2021 16:20

Вярвам, че читателите ще оценят усилията да бъде разказана тази история от кухнята на комунистическия терор, за се знае и помни истината за него.

**** Текстът е увод от журналиста Христо Христов към книгата „Червеният терор без маска“, излязла на пазара през месец септември 2021 г.***